

A SZENT ORSOLYA REND KISVÁRDÁN

A kisvárdai rendház alapítását 1914-ben kezdeményezték, de csak 1918-ban valósulhatott meg. A kisvárdai esperes-plébános, *Pethő József* és egy ügyvéd, *dr. Szmracsányi László* elutaztak Pozsonyba *Mater Irtzing Ignácia* tartományfőnöknőhöz, hogy vele az alapítást megbeszéljék. Az alapítás gondolata valószínűleg *dr. Szmracsányi Lajos* egri érsektől származott, aki már ismerte az orsolyiták hasznos tevékenységét. Kisvárdá a vallási hovatartozást nézve eléggé megosztott volt. Jelen voltak a községben római és görög katolikusok, protestánsok és izraeliták. Amikor kérvényezték a zárda alapítását, a szükséges kérvényt sokan írták alá a nemesi családok közül, de még a protestáns lelkész és az izraelita rabbi is aláírta azt. Éppen ezért megállapodtak, hogy a zárda iskolájába fel kell venni bizonyos számú protestáns és izraelita vallású leánykát is. A zárda előljárósága mindig is eleget tett e követelménynek.

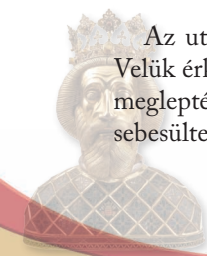
A város felajánlott egy villát a mellette lévő kerttel együtt a zárdaalapítás céljára. Az első rendtagokat *Mater Ignácia* tartományfőnöknő hozta el a rendtartomány különböző házaiból. Győrből *Mater Horváth Alojzia*, *Soror Evangelista* és *Soror Erőy Kamilla*, Pozsonyból *Mater Rygl Terézia*, *Mater Szlávik Julianna*, *Mater Wahl Róza* (az első főnöknő), *Soror Wendrinszky Filoména*, *Soror Vitál Szaniszla*, *Soror Kovács Brigitta* (segítőnővér), *Soror Mihály Rozina* (segítőnővér), *Soror Sarmir Barbara* (segítőnővér), *Soror Maár Alexia* (segítőnővér), *Soror Hilica Baptiszta* (segítőnővér), *Soror Agátha* (segítőnővér, kijárónő). Nagyszombatból *Mater Riszner Armella*, *Mater Horny Aurélia*, Nagyszebenből *Mater Dietl Antónia*.

A nővérek 1918 tavaszán érkeztek meg, a város mindenben a segítségükre volt. Kezdetben *dr. Szmracsányi* ügyvéd felesége és *Angyalossyné* gondoskodtak az apácák ételmezéséről. *Mater Ignácia* mindent nagylelkűen vállalt, hogy biztosítsa az alapítás jövőjét. Kezdetben *Mater Alojzia* irányította a kis közösséget, majd *Mater Wahl Rózát* kapták meg főnöknőnek. Ő szilárdította meg az alapítás jövőjét. 1918. október 28-án bekövetkezett a politikai fordulat, ami nem sok jót hozott az orsolyitáknak. Egyszer a csőcselék meg akarták rohamozni a zárdat, hogy az apácákat elűzzék, a berendezésüket, pedig elrabolják. Egy bizonyos *Csele néni* ezt megtudta és egy csapat bátor asszonnyal elállta a zárda bejáratát. Majd a csőcselék fejére olvasta a bűnüket és a nyelve olyan hatásos fegyvernek bizonyult, hogy a suhancok menten elkotródtak.

A plébánia két fiatal káplánja, *Vizy Miklós* és *Bury Alajos* is mindenben támogatta az apácákat. *Bury Alajos* volt a tanítóképző intézet igazgatója. Az 1920-as trianoni békeszerződés következménye veszélybe sodorta a kisvárdai rendházat, mivel a város elveszítette körzetei java részét. A város az országhatár szélére került. A növendékek száma megcsappant. A kedvezőtlen gazdasági helyzet és az új építkezés sok erőfeszítést kívánt a közösségtől. *Riszner Mater Armella* főnöknő felépítette a tanítónőképző, polgári iskola, internátus és a klauzúra részére az iskolaépületeket. Mire az építkezések befejeződtek, a növendékek száma erősen lecsökkent. Ezt próbálták ellensúlyozni a tanítóképző megnyitásával.

Az 1938. november 2-án bekövetkező politikai fordulat következtében visszacsatolták a Felvidéket. Újra özönlöttek a tanulni vágyó növendékek Kisvárdára. 1943-ban ünnepelték a zárda 25. jubileumát. Ez alkalomból áldották meg az új tornatermet, amely építéséhez az állam 40.000 pengővel járult hozzá. Hamarosan bekövetkezett a II. világháború. A németek, megszállását követte az orosz hadsereg bejövetele. A hír hallatára sokan elmenekültek. Az akkori főnöknő, *Fogarasi Mater Stefánia* egymás után küldte a nővérek csoportjait Győrbe, Egerbe, Pincehelyre, mivel Kisvárdá közel esett a határhoz. A hátra maradt főnöknő 1944. október 26-án indult útnak az utolsó csoporttal Győrbe. Csak két hősiességű nővér maradt hátra a zárda őrzésére: *Dietl Mater Antónia* és *Ackermann Zita* nővér.

Az utolsó csoport csatlakozott a visszavonuló magyar hadsereg sebesült és beteg szállítmányához. Velük érkeztek el Sárospatakra. Majd vöröskeresztes autókön indultak útnak Szerencs felé, de útközben meglepték őket az ellenséges repülőök. Szerencsére senkinek sem esett baja. Az út még hátra lévő részét sebesülteket szállító vonaton tették meg Győrig. Itt *Vátzy Mater Teréz* győri főnöknő nagy szeretettel

fogadta őket. A nővérek itt vészelték át a háború hátra lévő idejét. Az apácák ápolták a sebesült katonákat. A háború ideje alatt két hónapos próbációt kezdtek. Ezt a tervet az akkori megyéspástor, *Apor Vilmos* püspök is támogatta. *Köbli Mater Ignácia* újoncaival is ide menekült Pincehelyről. Őt nevezték ki a probanisták felelőssévé. *P. Legaza Mihály SJ* vezetésével elkezdődött a 30 napos lelki gyakorlat. Majd a város elfoglalása után megkezdődtek a helyreállítási munkálatok, ki miben tudott abban segíteni. Megindult a tömegközlekedés is.

1945 áprilisában indult haza az első kis csoport Kisvárdára. Az úton elkísérte őket *P. Legaza Mihály SJ* is. Májusban követte a csoportot *Fogarasi M. Stefánia* a közösség zömével. Amikor a nővérek hazatértek, kellemes meglepetésben volt részük, a zárdát nem romjaiban, hanem teljes épségében találták. Az ott maradt nővérek elmondták, hogy amikor az oroszok bejöttek a városba, akkor *Gell Antal* apát-plébános igyekezett a zárdát megmenteni. Ezért a hitközségi elemi iskolát, valamint az állami polgári leányiskolát helyezte el a zárda iskolaépületében, ezáltal mentesítette azt a beszállásolás alól. Sajnos a katonák lefoglalták az internátus épületét hadi kórháznak. De ettől függetlenül *Mater Antonia* és *Zita nővér* hőiesen kitartott a zárdában.

1945 januárjában *Gell apát úr* üzenetet küldött az egri zárdába és kérte az apácák azonnali visszatérését, mert különben a Minisztérium elveszi az iskolát, és az épületeket lefoglalja. *Kozma M. Melánia* kisvárdai helyettes főnöknő nem követte az utolsó csoportot Győrbe, hanem Egerbe menekült hűgához, *Kozma M. Klotild* főnöknőhöz. A nővérek 1945. január 27-én Szent Angéla ünnepén, éjjel érkeztek meg Kisvárdára. Hamarosan megnyitották a tanítóképzőt, az internátust és a gyakorlóiskolát. Mindehhez tanerőre volt szükség, *Mater Klotild* egri főnöknő küldött tanító nővéreket, *Pócs Mater Adrienn*t és *György Mater Leticiát*. Kezdetben anyagi nehézséggel kellett megküzdeniük. Segítség érkezett Írországból és az amerikai nővérektől. 1947-ben a növendékek száma 850 – ebből 100 bentlakó, azaz kollégista volt.

Ám új viharfelhők jelentek meg. 1948-ban a képesítő vizsgák alatt államosítják az iskolát. A zárda klauzúra részét drótkerítéssel zárták el, így akadályozták meg azt, hogy a nővérek és a növendékek érintkezessenek egymással. Az apácáknak saját magukat kemény munkával kellett eltartaniuk.

1950 júniusában *Répassy Mater Ernesztin* főnöknő és az apácák nagy része elhagyta a zárdát. (Mikor a helyzet megnyugodott, többen visszatértek és folytatták szerzetesi életüket, de örömük nem tartott sokáig. Még azon az éjjel teherautó állt meg a zárda előtt és a nővéreket Szécsénybe hurcolták, ahol találkoztak a győri nővérekkel). Az állam a zárdát lefoglalta és gyűjtőtábornak használta. Ide hurcolták más rendek apácáit, köztük a budapesti rózsadombi orsolyitákat is. Folyamatosak voltak a rendőri zaklatások és a megfélemlítések. Szeptemberben az állam és az egyház kényszermegegyezést írt alá. A szerzetesrendek működését betiltották.

Matkovics Mária Emerica OSU
a Szent Orsolya Rend magyarországi tartományfőnöknője